

Sosyoloji Derneği, Türkiye

Sosyoloji Araştırmaları Dergisi

Cilt: 17 Sayı:1 - Bahar 2014

Sociological Association, Turkey

Journal of Sociological Research

Vol.:17 Nr.: 1 - Spring 2014

GELENEKSELLİK ve MODERNİTE GERİLİMİNDE

“SİVAS ROCK SCENE”

Banu MUSTAN DÖNMEZ
Mehmet Ozan ÖZALTUNOğLU

GELENEKSELLİK ve MODERNİTE GERİLİMİNDE “SİVAS ROCK SCENE”

Banu MUSTAN DÖNMEZ¹

Mehmet Ozan ÖZALTUNOĞLU²

Özet

Bu çalışma, Sivas şehrindeki Rock müzik izler kitlesini ve müzisyenlerini ele alır. Sivas'ta, Rock müzik beğenisine sahip olan izler-kitle ve müzisyenler Sivas'a özgü bir “scene” oluşturmaktadırlar. Bu oluşumu, müzikoloji terminolojisine göre “Sivas Rock Scene” olarak nitelenebilir. Çalışmada Sivas'ın sosyal, kültürel ve ekonomik özelliklerinin Sivas Rock Scene üyeleri ile olan karşılıklı etkileşimi, müzikolojik ve sosyolojik boyutlarıyla değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Popüler müzik türleri arasında yer alan Rock, endüstrileşme, kentleşme ve modernleşmenin bir ürünü olarak 1950'lerde İngiltere'de ortaya çıkmıştır. Müzikal kökleri caz ve Blues türlerine uzanan Rock, 1960'lı yıllarla birlikte İngiltere ve A.B.D. üzerinden tüm dünyaya yayılmaya başlamıştır. Görece hızlı gerçekleşen bu popülerleşme süreci, -1980 ve 1990'lı yıllardan sonra ivmesini giderek yitirse de- günümüzde halen devam etmektedir.

Bir kültür doğduğu kaynaktan başka bir bölgeye geçtiğinde, oluşan kültürlerarası etkileşim ve kültürel değişim durumu, diğer birçok sosyal bilim dalı için olduğu gibi - müzikoloji disiplini için de önemli bir araştırma konusudur. İthal kültür ürünlerinin girdiği bölgede değişim geçirerek farklılaşması durumu, Rock türü için de geçerlidir: Rock müzik, yayıldığı bölgelere göre farklılıklar göstermektedir. Rock müzik algısındaki ve uygulamasındaki bölgesel farklılık, Sivas için de geçerlidir. Bu çalışmada Sivas Rock Scene, geleneksellik ve modernite gerginliği çerçevesinde çok yönlü olarak ele alınmıştır.

Anahtar Sözcükler: 1. Sivas 2. Rock Müzik 3. Rock Scene 4. Sosyo-kültürel Yapı

¹ Doç. Dr. İnönü Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Müzik Bölümü.

² Okutman. Cumhuriyet Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bölümü.

**“SİVAS ROCK SCENE” as an URBAN STRAIN
BETWEEN TRADITIONALITY and MODERNITY**

Abstract

This study discusses the Rock musicians and audiences in the Sivas city. Musicians and audiences, who like Rock music, have formed a “Sivasian rock scene”. According the musicological terminology, this formation can be termed “Sivas Rock scene”. The interaction of Sivas's socio-cultural-economical features and Sivas Rock scene's insiders was evaluated musicologically and sociologically in this study.

Rock, a popular music genre, firstly showed up 1950's in England as a product of industrialisation, urbanisation and modernisation. Its musical roots goes back to jazz and blues genres and it began spreading all over the world from England and U.S.A. This popularization process came true relatively swiftly although after 1980's and 1990's it lost speed, now popularisation is continuing.

When a culture spreads another regions from its original source, acculturation situation come true; acculturation situation is an important research subject for musicology like other social sciences. A fact of imported cultural product's differentiations is also true of Rock genre: Rock music differs according to its living regions. Regional variety of Rock music's perception and practice is true of Sivas. In this study, Sivas Rock scene was discussed pursuant to traditionally-modernity tension ambidextrously.

Key Words: Sivas, Rock Music, Rock Scene, Socio-cultural Structure

1. ÇALIŞMANIN ALANI, YÖNTEMİ ve SINIRLILIKLARI

Bu çalışmada, Sivas il merkezindeki Rock müzik uygulamaları çok yönlü olarak ele alınmaktadır. Çalışmada ağırlıklı olarak nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Durum tespiti yapılarak özgün bir alan üzerine kültürel ve sosyolojik bir çözümleme yapılmıştır.

Şehrin eğlence mekânlarından birisi olan ‘Rain Pub Rock-Bar’, çalışmanın odağında yer alan mekân olarak belirlenmiştir. Bu mekânın seçilmesinin nedeni, Sivas’ta 2012 Ocak ayından itibaren canlı Rock performansının düzenli olarak (haftada üç gün) gerçekleştirildiği tek mekân olmasıdır. Şehirde genç kitleye hitap eden diğer içkili Rock Bar mekânları ise, Brother’s Bar ve Heybeli Bardır. Bu mekânlar, canlı müzik yapılmayan (kayıt performans kullanılan) ve müşteri kapasitesi daha az olan barlar olduğu için daha az talep edilmektedir. Sivas’taki Rock müzisyenlerinin ve izleyicisinin ortak uğrak yeri olan canlı Rock müzik mekânı ‘Rain Pub Rock-Bar’ çalışma boyunca sıklıkla ziyaret edilmiştir. Rain Pub Rock Bar’ın fiziki koşullarının izler kitle tarafından yetersiz bulunması nedeniyle, “Sarayhan” isimli ayrı bir mekânda senede bir gün Kayseri ve Tokat gibi civar illerdeki Rock izler kilesinin de katılımıyla düzenli olarak “Rock Gecesi” etkinlikleri düzenlenmektedir. Aralık 2011 tarihinde dördüncüsü, Aralık 2012 tarihinde beşincisi gerçekleştirilen Rock gecesi etkinlikleri, şehirde yapılmış diğer gözlemlerdir.

İlk olarak müzisyenlerle (performansçılar) görüşmeler yapılmıştır. Müzisyenlerden elde edilen etnografik veriler, diğer bir referans noktası olan Rock izler kitlesinden alınan bilgilerle birlikte değerlendirilmiştir. Sivas’taki belli başlı Rock müzik gruplarından olan ‘Hillosers’, ‘Letans’ ve ‘Explode Effect’ gruplarında çalan 13 müzisyen ve izler kitleden seçilmiş 14 kişiyle görüşmeler düzenlenmiştir. Bu görüşmelerde katılımcılara Sivas Rock Scene’i betimlemek üzere hazırlanmış sorular yöneltilmiştir. Sivas’ın Rock müzik mekânlarındaki müzisyenlerin performansları, izleyici ile olan etkileşimleri, çalınan repertuar, kullanılan mekânların fiziki özellikleri, izler kitlenin genel görünüşü, tutumları, davranışları ve felsefeleri ile ilgili gözlemler ve görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler kayıt cihazı ile kaydedilip, daha sonra elde edilen veriler çalışmanın çeşitli aşamalarında kullanılmıştır. Gözlem ve görüşmelerden elde edilen veriler, ‘Sivas’ın kültürel ve sosyolojik yapısı’, ‘popüler kültür’, ‘Rock müzik’, ‘scene’ ve ‘cemaat’ kavramları çerçevesinde yorumlanmıştır.

Sivas Rock Scene izler kitlesinin büyük bir kısmının Sivas’ın yerlisi olması ve üniversite öğrencisi olması, elde edilen önemli verilerdendir. Bu muhalif grup, her türlü mahalle baskısına karşın muhafazakâr şehir insanının kendi içinden bir tepki hareketi olarak doğmuş görünmektedir. İkinci önemli nokta, gurubun yaş ortalaması ve sosyal statüsü ile ilgilidir: 20–

26 yaş grubu, tüm scene'in yaklaşık %85 kadarını kapsamaktadır. Bu genç bireylerin yaklaşık %90'ı, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi'nin çeşitli bölümlerde okuyan öğrencileridir. Scene'in geri kalan %15-20'lik kısmı ise, daha ileri yaşlardaki izler kitle oluşturmaktadır. Genellikle 30'lu yaşlar civarında olan bu bireyler, daha önceden Rock beğenisi kazanmış ve ekonomik anlamda özgür (meslek sahibi) niteliktedir ve kendilerinden daha genç olan bu çevreyle adaptasyon içindedirler. Rock müzisyenlerinin yaş ortalaması ise 23,5 olarak hesaplanmıştır. İzler kitlenin Sivas'ın yerel dokusuyla çatışması durumu, çalışmanın ilerleyen aşamalarında detaylandırılacaktır.

2. SİVAS'IN BAZI SOSYO-KÜLTÜREL, EKONOMİK ve İDEOLOJİK ÖZELLİKLERİ

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) verilerine göre Sivas, Türkiye'deki illerin gelişmişlik sıralamasında 52. sıradadır. Kamu ve özel sektörlerin yatırım yapmaması sonucunda sanayileşme, tarım ve hayvancılık faaliyetlerinde ilerleme kaydedilememekte, işsizlik ve istihdam sorunları günden güne büyümektedir. Şehirdeki bu olumsuz koşullar Sivas'tan büyük şehirlere doğru göçe neden olmaktadır. TÜİK'in araştırmalarına göre, İç Anadolu'daki iller arasında yüzde 16 ile en fazla göç veren il Sivas'tır. Sadece 2007–2009 yılları arasında toplam 58.953 kişi başka şehirlere göç etmiştir (www.tuik.com). Böylelikle şehir, eski ve köklü nüfusunu kaybetmektedir.

Sivas, bir yandan büyük şehirlere doğru göç verirken, bir yandan da çevresindeki kırsaldan şehir merkezine doğru göç almaktadır. Yine TÜİK verilerine göre 2012–2013 yılları arasında 26.254 kişi -özellikle yakın köy ve kasabalardan olmak üzere- Sivas'a göç etmiştir. Sürekli olarak sosyal, kültürel ve ekonomik anlamda -görece- daha geri, özellikle de eğitim düzeyi düşük bireyler şehir nüfusuna eklenmektedirler.

Sivas'ın siyasi ve ideolojik yapısını seçim sonuçları açısından değerlendirmek, daha somut veriler elde edilmesini sağlar: Sivas şehrinde ağırlıklı olarak muhafazakâr ve dinsel söylemli siyasi partiler tercih edilmiştir. Özellikle de 1980 darbesinden sonra muhafazakâr partilerin daha çok oy aldığı görülmektedir. Örneğin Mart–2014 yerel seçimlerinde belediye başkanlığı için ideolojileri birbirine yakın iki parti çekişmiştir: AKP (Adalet ve Kalkınma Partisi) oyların % 58,3'ünü alarak birinci; BBP (Büyük Birlik Partisi) ise oyların % 30,8'ini alarak ikinci parti olmuştur. Böylece 2014 yılı itibarıyla, şehrin -yaklaşık- % 90'ının bu partilere oy verdiği anlaşılmaktadır (www.secim.haberler.com/2014/Sivas/). Zaten şehir dışarıdan

gözlemlendiğinde de tesettürlü bayan giyiminin ve geleneksel erkek giyiminin yoğunluklu olduğu görünmektedir.

Muhafazakârlık, yerini çoğu zaman tutuculuğa bırakmaktadır. 2 Temmuz 1993'te Sivas'ın merkezindeki Madımak Oteli'nde düzenlenen Pir Sultan Abdal'ı anma etkinliği için bir araya gelen 37 aydının yakılarak öldürülmesi, tarihe 'Madımak Olayı' olarak geçmiştir. Olay, birçok gazeteci, yazar, müzisyen ve tiyatrocu için de önemli bir gereç olmuştur. Örneğin, Soner Doğan'ın "Sivas, 2 Temmuz 1993"; Abdülkadir Paksoy'un "Sivas Kıyımı Destanı"; Ali Yıldırım'ın "Ateşte Semah'a Durmak" gibi kitapları ve Zülfi Livaneli'nin "Yaşamak Bu Yangın Yerinde" (sözler Ataol Behramoğlu), Edip Akbayram'ın "Türküler Yanmaz"; İlkey Akkaya'nın "Gün Tutuşur" şarkılarında bu vakıya işlenmiştir.

3. ROCK KÜLTÜRÜNÜN OLUŞUMU, FELSEFESİ ve TÜRKİYE'YE YANSIMASI

Bir müzik türünün ortaya çıkması ve gelişmesi, o türün ortaya çıktığı bölge insanların sosyo-kültürel yapısıyla koşut olarak uzun bir zaman aralığında gerçekleşir. Ancak popüler müzik türlerinin doğuşu ve gelişiminde, devreye giren müzik endüstrisi nedeniyle bu süreç daha hızlıdır. Bazı yazarlara göre popüler kültür ve müzik, endüstri devriminin ve kapitalist ekonominin yol açtığı sonuçlardan yalnızca biridir (Frith 2000: 72-76; Bennet, 2010: 7-9; Middleton, 2002: 3-4-15).

Üretim ve dağıtım bakımından popüler müziğin diğer ürünleriyle ortak paydaları bulunan Rock, diğer popüler ürünler gibi yalnızca eğlence gereksiniminin bir uzantısı olarak açıklanamaz: Rock'ın diğer popüler türlerden farkı, çoğunluğa uymayan küçük toplulukların isyankâr bir anlatımı olmasıdır. Rock, 1950'li ve 60'lı yıllarda, kökenini siyahî müzisyenlere ait bir tür olan Rhythm and Blues'tan alarak, Elvis Presley'le başlamıştır (Bennet, 2010: 7-9). 1950'li yıllarla birlikte Rock'n Roll'a ait öğeler, beyazlara ait protest folkla birleşince Woody Guthrie ve Bob Dylan'la protest süreç başlamış olur. Bu protest süreç, bu yıllarda ırkçılığa, siyah karşıtlığına ve savaşa karşı iken, İngiltere ve ABD'den beslenen türün izler kitlesi, ilerleyen yıllarda isyankârlığını siyasi konular ve Vietnam Savaşı üzerine odaklamıştır (Solmaz, 1994: 11; Bennet, 2010: 24-26). Gençler, kültürel ve politik hegemonyaya karşı olan muhalif düşüncelerini, karşı-kültürel (counter-culture) bir söylemle ifade etmişlerdir (Bennet, 2010: 26-27). Sonraki on yıllarda ise bu süreç, kendi içinden punk, metal vb. gibi yerini Rock'a göre daha marjinal türlere bırakmıştır.

Yerleşik değerlere ve düzene karşı yapılan başkaldırı, Rock’a söylemsel bir özgünlük kazandırır: “Bu müziğin ana dinleyicisi olan gençliğin ana-babalar, öğretmenler ve patronlar gibi kurumsal güçlerle çatışma içinde olacağı düşünülür. Gençliğin bakış açısından felsefi çatışmayı dile getiren şarkılar, Rock ve Rap’te sık görülür” (Lull, 2000: 14). Middleton da Rocker’lığın erkeksi, şiddet eğilimli, saldırgan nitelikli, motorsiklet ve hız tutkunluğu gibi niteliklere sahip bir alt kültürel yapı sergilediğini saptar (Middleton, 2002: 159–160). Rockçıların bu duruşu dövme, piercing, doğal olmayan saç renkleri, abartılı makyaj gibi aykırı stilleriyle görselliklerine de yansır. Bir Rock parçası sözü, Rock felsefesinin bu isyankâr yapısına örnek verilebilir:

“Eğitime ihtiyacımız yok
Düşünce denetimine ihtiyacımız yok
Sınıflarda aşağılanmaya da
Öğretmenler rahat bırakın biz çocukları
Hey öğretmen! Rahat bırak biz çocukları
Hepsi hepsi, yalnızca duvardaki başka bir tuğla
Hepsi hepsi, yalnızca duvardaki başka bir tuğla”
[1979’da Pink Floyd’un çıkarmış olduğu
“The Wall” albümünün aynı parçasına ait sözlerin Türkçesi...]
(Eliaçık, 2006: 91)

1950’li ve 60’lı yıllardan itibaren tüm dünyayı saran Rock furyası, geç de olsa İstanbul yoluyla Türkiye’ye girmiştir: Türkiye’de Anadolu ozanlarından ve halk müziği gereçlerinden etkilenilerek Barış Manço, Erkin Koray, Fikret Kızılok, Edip Akbayram, Moğollar, Cem Karaca gibi döneme damgasını vuran isimlerin icra ettiği ‘Anadolu Rock’ adlı yeni bir tür doğmuştur (Canbazoğlu, 2009: 93–268).

Türkiye’de 1960 ve 70 kuşağı üniversite öğrencilerinin sağ-sol gerginliğini körükleyen politik tutumu, 1980’lerde ortadan kalkmış ve sonrasındaki öğrenci kuşağı apolitikleşmiştir (Neyzi, 2004: 120). Tireli (2007: 13–17), protest yönünü tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de sol ideolojik söylemin oluşturduğu Rock’ın ve diğer gurupsal müzik türlerinin müzik endüstrisi içinde ivme kazanmasını 1980’li yıllara dayandırır. Bu durumun sosyo-politik nedeni şu şekilde açıklanmalıdır: Özellikle sol ideolojinin Doğu Bloku ülkelerinde ve Türkiye’de

zayıflaması, dolayısıyla sağ-sol gruplaşmalarının etkisizleşmesi ve Türkiye’de İslami ideolojinin yükselişe geçmesi (2002 yılında Türkiye’nin muhafazakâr partisi Ak Partinin seçimi kazanması), gelenekçi ve muhafazakâr olmayan gençlerin bir kısmının protest bir tutum içinde, Rockçı bir çerçevede kendilerini ifade etme eğilimine yol açmıştır. Ayrıca 1980’lerle birlikte Türkiye’de serbest piyasa ekonomisinin canlanması ve özel Radyo ve T.V. kanallarının sayısının bu tarihten itibaren hızla artması da, müzik endüstrisiyle birlikte popüler türlerin ve Rock’ın canlanmasına yol açmıştır.

Yukarıdaki, yazarların Türkiye’de Rock’ın 1980’li yıllarda olgunlaşması ve ivme kazanması ile ilgili saptamaları, Rock müziğin kayıt teknolojileri aracılığıyla müzik endüstrisi içerisinde iyiden iyiye yer bulması ile ilgilidir. Bir de bu türün, Rock müzik mekânlarında canlı olarak üretilmesi ile oluşturulan profesyonel Rock müzisyenliği aşaması bulunmaktadır. Göktürk’e göre Türkiye’de ilk Rock müzik mekanları, 1990’lı yılların başında İstanbul’da ‘Rock Bar’ adı verilen mekânların açılmasıyla başlamıştır (1995: 187). Ardından bu mekanlar, Türkiye’nin diğer büyük illerinde de görünürlük kazanmaya başlamıştır ki, Rock Bar mekânlarındaki canlı Rock performansının İzmir’deki varlığı, Erol tarafından ele alınmıştır (2003: 50–86). Rock Bar mekânlarında canlı Rock performansı yapan müzisyenler ve izler kitlenin bir örneği de Sivas il merkezi’nde bulunmaktadır. Sivas Rock scene’ine ilişkin ayrıntılar, çalışmanın ilerleyen kısmında ele alınacaktır.

4. POPÜLER MÜZİK ARAŞTIRMALARINDA ‘SCENE’ KAVRAMI

Sosyolojide cemaat (community) ya da topluluk, büyük ölçekli toplumlar içinde ortak inanç, değer ve davranış kalıplarını benimsemiş ve bu ortak değerlerle birbirine bağlanmış ve dayanışma içine girmiş, topluma göre daha küçük ve homojen insan guruplarını ele almakta kullanılan bir kavramdır (Demir-Acar, 2002: 85). Cemaatler, farklılıklarına göre ‘alt kültür’ (subculture), ‘underground’ (yer altı kültürü), counter-culture (karşı kültür), ‘scene’ (Türkçeye müziksel cemaat olarak çevrilebilir) gibi farklı kavramlarla anılabilmektedir. Özellikle egemen kültüre (superculture) ters düşen küçük ve ayrıksı cemaat incelemeleri için müzikoloji disiplininde iki kavram üzerinde yoğunlaşmaktadır: ‘Alt kültür’ ve ‘scene’.

Alt kültür, içinde bulunulan makro boyuttaki siyasal, kültürel ya da ekonomik düzenden zihniyet olarak ayrılan küçük toplulukları ifade etmekte kullanılan bir kavramdır (Demir-Acar, 2002: 85). Müzikolog Slobin, etnisite, sınıf, din ve benzeri alt kimliklere ait kültürleri ‘alt kültür’ (subculture) olarak tanımlar; ABD’de ve Avrupa’da yaşayan siyahîler, Yahudiler, Hıristiyanlar, Doğu Avrupalılar, İspanyollar vb. gibi tüm cemaatleri alt kültür olarak alır ve bu

cemaatleri temsil eden müzikler üzerinde durur (2000: 36–61). Alt kültürleri temsil eden bu müzikleri ise ‘mikromüzik’ (micromusic) olarak adlandırır.

Akademik literatürde ilkin 1990'ların başında Straw tarafından kullanılmaya başlayan 'scene' kavramı ise, popüler müziğin üretimi, performansı ve algısı üzerine oluşturulan çalışmalarda hızla artan bir kullanıma sahiptir. Peterson ve Bennett'e göre, müzik scene'lerinin organizasyonu, çok uluslu müzik endüstrisinin kitlelere sattığı müzik ürünlerinden ciddi bir biçimde ayrılır (Peterson ve Bennett, 2004: 3). Yazarlar, scene türlerini gösterdiği karakteristiklere göre 'lokal' (bölgesel), 'translokal' (bölgesel ötesi ve 'sanal') olarak da ayırmışlardır.

Scene kavramı, ilerleyen yıllarda özellikle popüler türlerde üslupsal ve cemaatsel açıdan lokalliği/yerelliği ifade etmede kullanılmaya başlanan bir kavram olagelmıştır: Cruse (2010) müzik scene-sanal dünya/internet ilişkisini; Winling (2012), bölgesel müzik scene'lerinin internet aracılığıyla Strasburg'taki halk kütüphanelerine girişini; Ramirez (2012), erkek cinsel kimliğinin üniversite Rock müzik scene'i aracılığıyla temsil edilmesini; Futrell, Simi ve Gotschalk (2006) ise, A.B.D. 'deki ‘Beyaz Güç Aktivistleri’ nin oluşturduğu müziksel topluluğu ele alırken hep 'scene' kavramını kullanmışlardır. Bu başlıkların en önemli ortak noktası yerel, karakteristik ve belirli bir cemaate özgü yaygın olmayan bir türü ifade ediyor olmalarıdır. Scene kavramı Cohen tarafından da, belirli bir müzik türünün belirli bir bölgeye özgü müzisyen, izler kitle ve fan gurubunu ifade edebilmesi amacıyla kullanılır. Kavramın, son süreçte popüler müzik araştırmalarında bölgesel/yerel nitelikli müziksel toplulukları ifade edebilmek amacıyla, alt kültür ve cemaat kavramlarının yerine tercih edilmeye başlandığı görülür (Cohen, 2008: 245–249). Cohen, tanımlamış olduğu bu kavramı, Liverpool’daki bölgesel Rock beğenisi taşıyan müzisyen, izler kitle ve fan guruplarını ifade etmek için kullanmıştır (Cohen, 1997: 117-134). Özellikle Rock gibi globalleşmiş ancak bölgelere göre farklı bir sound gösteren türlerin izler kitleleri için scene kavramı, mikromüzik (micromusic) kavramından çok daha uygun düşmektedir.

'Alt kültür', 'cemaat' ve 'scene' sözcüklerinin ifade ettiği anlamlarda, elbette önemli bir farklılık bulunmamaktadır. En belirgin ayırım, alt kültür sözcüğünün görece küçük ve ayrık kolektiviteleri, cemaat sözcüğünün daha büyük kolektiviteleri, scene sözcüğünün ise müziksel bir bağla birbirine tutunmuş kolektiviteleri ifade etmesinden ibarettir. Aşağıda ‘scene’ kavramı çerçevesinde, Sivas Şehri'ndeki Rock müzik uygulamaları ile ilgili bir sosyolojik çözümleme yapmak hedeflenmektedir.

5. BULGULAR ve YORUM

5. 1. 'Sivas Rock Scene'in Tespiti

Geleneksel toplumlara ait kimliğin referansı kabile, etnisite, dindaşlık vb. gibi akrabalığa dayalıdır; oysa modern kent toplumuna ait kimlikler, akrabalığa ilişkin olmayabilir ve daha bireysel bir nitelik taşıyabilir (Bilgin, 1999: 81–87). Bu kent kimliği, Sivas modernleşmesinin bir ürünü olan Rocker'lar arasında da inşa edilmiştir. Rockerlik inanç ya da etnisiteye değil dünya görüşü ve müziksel beğeniye ait bir kolektivitedir. Ayrıca 'cemaat' (topluluk, community) kavramından çok da uzak olmayan 'scene'i oluşturan en önemli kolektivite bağının müzik olduğuna yukarıda değinildi. Sivas Rock müzik izler kitlesinin ve müzisyenlerinin 'scene' olarak adlandırılmalarının en önemli nedeni de, ortak bir müziksel beğeni bağına sahip olmalarıdır. Bu çalışmada, bu topluluğun gelenek ve yenilik dikotomisi arasında yaşadığı gerginlik üzerine odaklanılacaktır. Sivas Rock Scene'nin farklı/ marjinal olma durumu, toplumun kalanından net bir biçimde ayrılmasına, kolaylıkla tespit edilebilmesine ve Sivas halkı tarafından dışlamasına yol açmaktadır.

Sivas'ta oluşan Rock scene'in en önemli nedeni, şehirdeki Cumhuriyet Üniversitesi öğrencileridir. Çalışmanın ilerleyen kısımlarında müzisyen ve izler kitle ile yapılan görüşmelerle de bu bilgi üzerinde durulacaktır. Rock scene üyelerinin %80'inin üniversite gençliği tarafından oluşturulması, yukarıda verilerle muhafazakâr bir kent olduğu vurgulanan Sivas'ta bir gelenek-yenilik çatışmasına yol açmaktadır. Çalışma süresince Rockçı müzisyen ve izler kitle durumundaki görüşmeciler, Sivas'ı betimlerken 'muhafazakâr', 'tutucu', 'kapalı' gibi ifadeler kullanmışlardır. İstisnasız her görüşmecinin benzer ifadeler kullanması, Sivas sakinlerinin düşünsel yapısı konusunda Rockçı izler kitlenin hemfikir olduğunu ve bu topluluğun kentin dokusuyla uyumsuz olduğunu ortaya çıkarır.

Bu noktadaki diğer bir ayrıntı ise, görüşme yapılan Rock scene üyelerini oluşturan müzisyen ve izler kitlenin yaklaşık %80 kadarının Sivas'ın yerlisi olmasıdır: Bunu Rock gruplarından biri olan Hillosers'in adında da görmekteyiz. Hillo'nun 'genç', 'serseri', 'işsiz' ancak 'kimseye zararı olmayan' gibilerinden Sivas'a özgü yerel bir tabir olduğu, bazı Sivaslılarla yapılan görüşmelerle saptanmıştır. Bu isim dahi, şehirde Rockerliğin Sivas'ın kendi bünyesinden çıkmış bir oluşum olduğunu göstermektedir. Farklı illerden eğitim amacıyla Cumhuriyet Üniversitesi'ne gelen scene üyeleri ise, bu oranın yalnızca % 20'sini oluşturmuştur. Rock scene bireyleri ve ebeveynleri, üniversite eğitimiyle muhafazakâr yapıdan biraz uzaklaşmıştır.

Aile yapısı, kişiliğin oluşumunu ve beğenilerin gelişimini önemli ölçüde etkilemektedir. Aile yapısının Sivas Rock scene üzerindeki etkisi çalışma süresince özellikle araştırılmış ve Rock scene üyelerinin aile yapıları arasında birçok benzerlikler olduğu saptanmıştır: Görüşülen bireylerin çoğunun (%90), düşük ya da orta eğitim düzeyli ailelerden geldiği saptanmıştır: Topluluk içerisinde ebeveynleri üniversite ya da yüksekokul eğitimi almış olan üyelere çok nadir rastlanılmıştır. Ebeveynler genellikle ilkokul ve ortaokul mezunudur, hatta lise mezunu olanların sayısı bile oldukça azdır. Meslek durumları araştırıldığında ise annelerin çok büyük oranda ev hanımı olduğu, babaların ise genellikle esnaf, işçi, memur gibi meslek gruplarından olduğu anlaşılmıştır. Buradan da Rock Scene bireyelerinin orta ve düşük eğitim düzeyi ve ekonomik yapısı olan ailelere mensup oldukları sonucuna varılmıştır. Bu olgu, Türk Rock guruplarıyla görüşme yapan Göktürk’ün (1995: 198) saptamalarınca da doğrulanmıştır. Yazar, Rockçı toplulukların orta ve ortanın altında gelir düzeyine sahip ailelerden geldiğini saptamıştır.

Görüşülen 27 katılımcının hepsi, “Rock müziğe olan yöneliminiz aileniz tarafından nasıl karşılandı, ne tepki gösterdiler?” şeklinde sorulan sorulara, “olumlu karşıladılar, hatta destek bile oldular” türünden cevaplar vermiştir; “engellemeye çalıştılar” ya da “karşı çıktılar” gibi bir cevaba hiç rastlanılmamıştır. Eğitim ve gelir düzeyi düşük olan, ayrıca tutucu bir toplum içerisinde yaşayan bu ailelerin, çocuklarının Rock müzik eğilimlerini engellememiş olması, çalışma süresince elde edilen ilginç veriler arasındadır. Fakat burada sözü edilen “engellememe” durumunun, tam destek ya da tamamen “önyargısız” bir tutum olmadığına dair ipuçlarına da ulaşılmıştır. Bazı bireyler, bu engel olmama durumundan önce, ailelerinin küçük de olsa bir “tereddüt yaşadıklarını” belirtmişlerdir. Bu bahsi örneklemek için, ortaokul yıllarından beri Rock Müzik dinleyen C. S.’nin cevabını gösterebiliriz: “[Ailemden] Olumsuz bir tepki olmadı. Açık görüşlü bir ailem var. Ama ilk başlarda annem, fazla siyah giyinmemden ötürü satanist olmamdan korktu. [bunu gülererek anlatıyor...] Fakat daha sonra durumun öyle olmadığını fark etti ve alıştı...”

Karşı kültür olma özelliğinden dolayı Rock, diğer popüler müzik türleri arasında “önyargıya en açık” türdür. Rock müziğin doğasında bulunan muhalif olma ve isyan ruhu, tınılarındaki ve söylemindeki sertlik ve tüm bunların getirdiği yaşam tarzı, özellikle geleneksel toplum yapısı içerisinde bir önyargı sebebidir. Bu önyargının gelişmesinde Türkiye’de görsel ya da yazılı medyanın da önemli bir payı olmuştur. 1999 yılında, Türk medyasında siyah giyen, saçlarını uzatan ve Rock müzik dinleyen gençlerin “şeytana taptığı”na, bu sebeple ayinler düzenlediğine, yapılan bu ayinlerde “kedi kurban ettiklerine” dair görsel ve yazılı haberler

verilmekteydi: Sözgelimi 8 Kasım 1999 yılı Sabah gazetesinde, Şehriban Coşkunfirat adlı bir genç kıızı İstanbul Beyoğlu'ndaki bir Satanist topluluğun kedi kurban ettikten sonra öldürdüğü yazıyordu (<http://arsiv.sabah.com.tr/1999/11/08/g08.html>). Uzun süre gündemde tutulan bu haber ve yazılar, dolaylı da olsa ortalama Rock müzik tipolojisine sahip hemen her genci işaret etmekteydi.

Rock scene üyeleri, şehrin sosyal buluşma ve etkinlik mekânlarını yetersiz bulmaktadır: “Şehirde sosyalleşebildiğiniz, güvenli ve rahat bir şekilde eğlenebildiğiniz mekânların sayısı ve çeşitliliği ne durumda?” sorusuna katılımcıların tamamı (27 kişi) ; “yetersiz, hatta hiç yok gibi” cevabını vermişlerdir. Bölgede türkü-cafe tarzında alkolsüz birçok yer olmasına karşın, bu ortamlar Rock Scene’e hitap etmemektedir. Var olan diğer birkaç alkollü mekan ise, canlı müzik yapılmayan ve yeterli izleyici kapasitesi bulunmayan yerler olduğundan scene tarafından tercih edilmemektedir.

Sivas Rock Scene'nin saptanmasında yalnızca izler-kitle değil müzisyenler de önemli bir rol oynamaktadır: Rockçı müzisyenlere (Toplam 14 müzisyen) “Etkinliklerinizde size destek olan, konser/prova çalışmaları için size ortam hazırlayan, yarışma ya da festival gibi organizasyonlarınızı finanse eden kamu kurumu ya da özel teşebbüs var mı?” şeklinde bir soru yöneltilmiş, şehirdeki kurum ve kuruluşlardan destek alıp almadıkları araştırılmaya çalışılmıştır: Yanıtı “istisnasız” “Hayır, bize destek veren hiç kimse yok, ne yapıyorsak kendi çabalarımızla yapıyoruz” şeklindedir. Hatta üniversitenin mevcut olanaklarından faydalanmak üzere yaptıkları girişimlerin bile çoğu zaman olumsuz karşıladığından bahsetmişlerdir. Rock etkinliklerinin oluşturulmasında ortaya konulan çaba ve gayretin kişisel nitelikli olması, halkın bu oluşumun karşısında ya da kayıtsız olduğunu göstermektedir.

5. 2. Sivas Rock Scene'nin Tarihçesi ve Niteliği

Sivas Rock Scene'in şehirdeki tarihçesini anlayabilmek için, Rock müzisyenlerine ve izler kitlesine, bir takım sorular yöneltilmiştir. İlk “Rock Müzik çalmaya/dinlemeye başladıkları dönemlerde etkilendikleri, katılabildikleri bir ‘Rock çevresi’ olup olmadığı” sorulmuştur. Alınan cevap genelde “olumsuz” yöndedir. Yani bu genç müzik severler, özellikle de ortaokul-lise yıllarını Sivas'ta geçirenler, kendilerini Rock Müzik ile tanıştıran bir mekân, etkinlik ya da konser gibi aktivitelerin yok denecek kadar az olduğu halde, bu müzik türüne yöneldiklerini belirtmişlerdir. Yönelimlerinin sebebini “bir akrabamın hediye ettiği Metallica kaseti”, “bateri çalışıyordum o sebepten Rock'a yöneldim”, “diğer popüler müzikleri sevmediğim için”, “kendimi, kişiliğimi en çok ifade eden müzik olduğu için”... gibi cevaplarla ifade etmektedirler.

Yani bu bireylerin yer yer tesadüflerle, çoğunlukla da kişisel beğenilerinin peşinde gerçekleştirdikleri bir arayış sonrasında Rock müzikle tanıştıklarını söylemek mümkündür. Bu tanışma zamanının hangi yaşlarına denk geldiği sorgulandığında, Rock müziğe ilgilerinin yaklaşık 14-15’li yaşlarında oluştuğunu belirtmektedirler. Sivas’taki Rock müzisyenlere, “kendilerinden daha tecrübeli müzisyenlerle iletişim kurup kuramadıkları, tekniğinden ya da stilinden etkilendikleri ‘abi’leri olup olmadığı” sorulduğunda alınan yanıt ise, yine çoğunlukla “hayır”dır.

Bugün Sivas’ta kolaylıkla tespit edilebilen Rock Scene’in yaklaşık 10 yıl kadar önce çok daha belirsiz olduğu ve henüz gelişim safhasında olduğu görülmektedir. Sivas’ın ilk Rock grubu ‘Paranoya’, bölgedeki Rock Scene’in başlangıcı durumundadır: İlk kez 2002 yılında bir araya gelen ve aynı yıl verilen başarısız bir konser sonrasında dağılan Paranoya, 2003 yılında tekrar ve kalıcı olarak kurulmuştur. Bu zamana kadar Sivas’ta üyeleri sürekli olan ve şehirde etkin bir şekilde faaliyet gösteren başka bir Rock gurubu olmamıştır. Yani grup, Sivas’ın ilk yerel Rock gurubudur. Guruba Paranoya adı, oluşumu gerçekleştiren müzisyenler tarafından, ünlü Rock gurubu Black Sabbath’ın “Paranoid” adlı parçasından esinlenerek verilmiştir. “Rain Pub” isimli mekânı (o tarihlerdeki adıyla Biralem), bir Rock konseri için kullanmayı düşünen ve organize eden grup, böylece 2005 yılında Sivas’ın ilk Rock Bar etkinliğini de gerçekleştirmiştir.

Sivas Rock Scene üyelerinin -özellikle de eski olanların- çoğu tarafından saygı ve hayranlıkla anılan Paranoya gurubu, 2008 yılından bu yana çalışmalarını İstanbul’da sürdürmektedir. Paranoya’nın müzisyenleri arasında halen Sivas’ta ikamet eden tek üye, grubun eski başçısı olan Emre Erdiş’tir. Emre Erdiş, “Cumhuriyet Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Müzik Öğretmenliği Bölümü” 2003 yılı mezunu, M.E.B. bünyesinde çalışmakta olan bir müzik öğretmenidir. Genç yaşlarından itibaren Rock müzikle ilgilenen Erdiş, bu alanda uzun yıllar faaliyet göstermiş, günümüzdeki guruplar üzerinde halen etkisi olan bir Rock müzisyenidir. Çalışma esnasında hem eski gurubu Paranoya, hem de Sivas Rock Scene’in bugünkü durumu hakkında fikirleri alınmıştır: “*Paranoya’yı kurduğumuz zamanlar kendimize amaçlar edindik ve o amaçlar için çabaladık. Sivas’ta yaşayan insanların standart ve kısıtlanmış insan tipinin dışında bir underground ortam yaratma çabası içine girdik. Sivas’ın insanları özellikle de gençleri üzerinde aile, polis, siyaset ya da mahalle baskısı çoktur. Bu baskıdan kurtulmuş, dışarı çıkıp özgürce kendini ifade edebilen, kız arkadaşıyla bir yerlerde oturup birkaç bira içebilen, rahatça gezip eğlenebilen, değişik müzikler dinleyebilecek algıya sahip insanlardan oluşan bir insan tipi yaratmak istedik*” (Görüşme: Emre Erdiş, Sivas, 2012).

Erdiş'in ve eski gurup arkadaşlarının yola çıkış noktasında edindiği bu misyon, bir miras ya da gelenek gibi, bugünkü müzisyenler tarafından da benimsenmiştir. Görüşülen Rock müzisyenlerinin tamamı, Erdiş'in yukarıdaki sözlerini değişik şekillerde tekrarlamışlardır. Dolayısıyla Sivas'ın muhafazakâr yapısı, belirli çevrelerde isyanı tetiklediği için Rock kültürünü engellemek yerine beslemektedir. Bugün her ne kadar Rock scene üyelerinin üzerindeki baskı biraz azalmış olsa da, Sivas'ın yapısı 9–10 yıl önceki halinden çok farklı değildir. Erdiş'in ve diğer izler kitle üyelerinin ifadelerinden de anlaşılabilir ki, Sivas Rock scene'in müziksel uygulamalarını oluşturan, yalnızca müzik yapma ve dinleme gereksinimi değil, muhafazakar toplumsal yapıya karşı isyan geliştiren underground söylemsel harekettir.

Emre Erdiş'e, eski gurubunun Rock müzik algısı, sahne repertuarı ve Sivas Rock Scene'in bugünkü durumu hakkında sorular sorulmuş ve şu cevaplar alınmıştır: *Övünmek için söylemiyorum ama biz bugünkü arkadaşlardan çok daha bilinçli hareket ediyorduk. Ben bugünlerde sahnede çalan çocukların hemen hepsini tanırım ve onlar da beni bilir ve sayarlar. Fikrimi almaktan, danışmaktan çekinmezler. Yani bir nevi dinazor ya da ata gibiyim onlar için. Örneğin Hillosers gurubunun isim babası benim. Gurubu kurma fikrini ben destekledim ve bizzat yardımcı oldum. Ama yine de sözümü çok da dinlediklerini söyleyemeyeceğim. Mesela ben onlara tarihinin başından itibaren Rock müziğe hâkim olmalarını, özellikle eski gurupları dinlemelerini ve çalmaya çalışmalarını söylüyorum. Onlarsa 'eski' diyerek bir kenara atıyorlar ve asıl beslenmeleri gereken kaynakları yok sayıyorlar. Bu da sahne repertuarlarını kötü etkiliyor. Biz [Paranoya] eski-yeni çok çeşitli türler ve gurupları dinliyor, inceliyor ve çalmaya çalışıyorduk. Soft Rock'tan Hard-core'a ve daha ağır Rock türlerine doğru uzanan bir beğeni yelpazemiz vardı. Ama genel olarak Progressive Rock (Alternative Rock) civarında bir sound yakalamaya çalıştık. İlk başlarda değil de, kendimizi ispatlamaya başladıktan sonra popülariteden kaynaklanan türlerden kesinlikle uzak durduk. Şimdiki arkadaşlar bunu çok az yapıyorlar. Aldığımız kararlar doğrultusunda bizim repertuarımızda mesela Hayko Cepkin hiç olmadı. Ya da popüler maksatla yapılmış diğer parçalardan özellikle uzak durduk. İlk sahne programlarımızda -o zamanlar popüler olan- Bulutsuzluk Özlemi'nden ya da Haluk Levent'in Rock'a benzetilebilecek parçalarından [güliyor...] birkaç tanesini çaldığımız oldu. Ama bu tamamen bizim denetimimiz altında ve Rock müziğe yabancı olan kitleyi biraz uyarmak, ilgisini çekmek maksatlıydı. Daha sonraları bunun dozunu giderek azalttık ve kaliteli, düzeyli Rock parçalarını dinleyicimize alıştırdık. Son dönemlerimizde dinleyicimiz artık, 'The Tool' gibi oldukça sert tınılı gurupların eserlerini bile severek dinlemeye başladı. Türkçe Rock'tan tamamen de kopmadık, örneğin Cem Karaca'nın 'Islak Islak' parçasını cover'ladık ve çok*

beğenildi. Ayrıca -dediğim gibi ilk başlarda daha çok olmak üzere- 'Kargo', 'Duman', 'Athena' ve 'Çilekeş' gibi bilinen Türk Rock guruplarından parçalar seslendirdiğimiz oldu. Aslında daha az tanınmış Türk Rock gurupları ile daha çok ilgilendik. 'Anemi' ve 'Zakkum' guruplarının eserlerini cover'ladık ve çaldık. Ayrıca Paranoya gurubu olarak kendi bestelediğimiz eserleri de seslendirdik. Bu bestelerimizin kaydını yaptık ve kayıtları Arda Hoca aldı. [Arda EDEN, o tarihlerde Cumhuriyet Üniversitesi'nde okutman, şimdi-2014- İnönü Üniversitesi'nde öğretim üyesi] Gurubun son dönemlerinde genellikle 'Soft/Alternatif Rock' civarındaki soundumuzu 'Metal Rock' gibi daha ağır/sert türlere doğru genişlettik. Önceleri 'Pink Floyd', 'Deep Purple', 'Led Zeppelin', 'Scorpions' parçaları içeren repertuarımıza daha sert guruplar olan 'Nirvana', 'Metallica', 'Tears Away', 'Iron Maiden', 'Black Sabbath' gibi gurupları da ekledik. Dozunu güzel ayarlamış olmalıyız ki, Türkçe Rock'a bile yabancı olan izleyici kitlemiz bu son dönem soundumuza ayak uydurdu ve günden güne genişledi. Şimdiki guruplar bunu yapamıyor ve repertuarları olduğu gibi dinleyicinin eline geçmiş durumda. Biraz savruk ve düzensizler. Bizim zamanımızdaki kitle bilinç olarak geri gitmiş durumda. Bugün, eski gurubum 'Paranoya' için de maalesef olumsuz konuşmak zorunda kalıyorum. 2008'de gurup İstanbul'a gittikten sonra bir arada kalmayı ve piyasada tutunmayı başardı. Fakat artık 'Country' ve 'Blues' çaldıklarını duyuyorum. Sivas gibi bir yerde 'Hard-Metal' gibi ağır türleri bile yorumladıktan sonra böyle bir geri dönüş yapmaları aslında hiç hoş bir durum olmamış bence. Sivas için ise umutlarımı ve çalışmalarımı halen sürdürmekteyim. Rock'ı Sivas'ta geliştirmek için elimden ne gelirse yapmaya devam edeceğim. Bu arada yıllardır verdiğimiz mücadelemizi, emeklerimizi bu şekilde gündeme getirdiğiniz için sizlere de çok teşekkür ederim.

Erdiş'in ifadesinden, Sivas'ta ikamet eden veya Sivas çıkışlı olup İstanbul'da tutunmaya çalışan Rock müzisyenlerinin ve izler kitlesinin, başlangıçta muhalif bir söyleme ve duruşa sahip olmakla birlikte, piyasada tutunabilmek adına “müzikalite olarak gerilediği” ve izler-kitle tarafından yönlendirildiğini anlamaktayız. Erdiş'in düşünceleri, çalışma esnasında çeşitli scene üyeleri tarafından da doğrulanmıştır: Paranoya'nın aktif olduğu dönemleri takip etmiş eski dinleyici ve müzisyenlerden de bu gibi yorumlar alınmıştır. Bu şehirdeki Rock müzisyenleri, maruz kaldıkları toplumsal baskıyı, Rock müziğin en sert, isyankâr ve asi tınılarıyla ifade etmek için yola çıktıkları halde, bunun uygulaması esnasında kontrolü ellerinden kaçırmış ve daha çok dinleyici kitlesi ve mekân sahiplerinin yönlendirmesiyle şekillenen bir 'scene'in oluşumuna sebep olmuş görünmektedir.

Bu durumu daha da netleştirebilmek için müzisyenlere “sahne repertuarınızı nasıl belirliyorsunuz?” şeklinde yöneltilen sorulara, çoğunlukla “Kendi aramızda, grup üyelerinin

beğenisi doğrultusunda karar veriyoruz” yanıtları alınmıştır. Beğendikleri, sevdikleri Rock türü/türleri araştırıldığında ise “daha çok sert tınlı (Hardcore, Metal Rock gibi) türlere ve yerli-yabancı hemen bütün repertuara açık olduklarını” belirtmişlerdir. Oysaki sahnede icra ettikleri repertuarın %90'ının yerli Rock parçalarından oluştuğu gözlemlenmiştir. Ayrıca bu müzisyenlerin özgün bestelerinin olmadığı göze çarpmaktadır. Başka popüler grup ya da müzisyenlerin parçalarını icra etmek haricinde, guruba ya da üyelerinden birine ait besteleri olmadığını beyan etmektedirler. Yaratıcılığa yönelik uygulamaların olmamasının nedenleri, Rock'ın Sivas'a giriş tarihinin henüz çok yeni olması, Rock scene üyelerinin ve müzisyenlerin küçük bir azınlıkta olması ve Sivas kökenli bazı profesyonel Rock guruplarının memleketlerinden İstanbul'a göç etmeleri olarak sıralanabilir. Rock müzik açısından Sivas'ın gelecekteki durumunun ne olacağını şu an için ön görebilmek de mümkün değildir. Şehrin kalkınma oranı, şehre bir üniversite daha yapılıp yapılmayacağı, şehir sakinlerinin zihniyetlerinin ne yönde değişeceği, gibi tüm etmenler, Rock scene'e destek ya da engel olabilecektir.

Müzisyenlerin sert tınlı Rock türlerine ağırlık verdiklerini ifade ettikleri beyanları ve sahne repertuarlarının tam tersine dar bir Türkçe Rock repertuarından oluşuyor olması durumu, müzisyenlerin beyanları ve uygulamaları arasında bir çelişki olduğunu göstermektedir. Bu çelişkinin sebepleri, “İzleyicinin repertuarınıza etkisi var mıdır? Var ise nasıl bir etki altında kalıyorsunuz?” sorusuyla ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu soru yöneltildiğinde “İzleyiciyi kaybetmemek için kendi beğenilerimizden, asıl çalmak istediğimiz müziklerden uzaklaşmak zorunda kalıyoruz” yönünde cevaplar alınmıştır. Bu soru, *Hillosers Grubunun* davulcusu M. K'ya (Sivas, 2012) yöneltildiğinde şu yanıt alınmıştır: “İzleyicinin yaklaşık yarısı bilinçsiz Rock dinleyicilerinden oluşuyor. Bilinçli olan kitleyle çok kolay iletişim kurabiliyoruz. Çaldığımız yabancı parçaları ezberden söyleyebilecek, bize eşlik edebilecek kadar birikimleri var. Ama geri kalan kitle ya yabancı dil eksikliklerinden (gülüyor...) ya da çok fazla Rock grubu ve parçası tanımadıklarından, sessiz kalıyor. Biz de onları dâhil etmeye çalışıyoruz. Bu durumda repertuar 'arabesk'e kaçmaya başlıyor” [Arabesk benzetmesi Anadolu Rock türü için bir genelleme olarak kullanılmıştır]. Repertuara izleyici etkisi konusundaki aynı soruyu, *Letans Grubunun* davulcusu E. O. (Görüşme: Sivas-2011) şu şekilde yanıtlamıştır: “Her ne kadar çizgimizi korumaya çalışsak da, aslında repertuarın büyük kısmını seyirciye göre oluşturuyoruz. Sonuçta insanları bu müziğe alıştırmamız gerekiyor. Yani bir amacımız var. Aynı zamanda piyasada tutunma kaygılarımız var. Ayrıca bir de bu işin ekonomik boyutu var.”

Böylece izler kitlenin, performansçıların ifadesiyle “bilinçli olma/olmama” durumunun repertuarın şekillenmesindeki etkisi ortaya çıkarılmış olmaktadır. Müzisyenlere “Sizce izleyici kitlenizin yaklaşık ne kadarı (yüzde olarak) bilinçli Rock Müzik dinleyicisidir?” şeklinde soru yöneltilmiştir. Sivaslı Rock müzisyenlerinin gözünde izlerkitle’nin durumunu anlamaya yönelik bu soruya “% 10” ile “% 50” arasında değişen çeşitli cevaplar verilmiştir. Alınan cevapların % 30–40 civarında kümелendiği fark edilmiş, yani izleyicinin yarısından azının bu durumda olduğu belirtilmiştir.

Repertuarın durumu, bir de diğer boyutundan, yani “izlerkitle’nin bakış açısından” araştırıldığında, “iyi” ve “kötü” olarak gruplandırılabilir iki farklı cevap alınmıştır. “Sivas’taki etkinliklerde çalınan repertuarı nasıl buluyorsunuz?” şeklindeki soruya, yaklaşık %60–70 oranında “güzel”, “çok güzel”, “iyi hatta harika” biçimindeki ‘beğeni’ ve ‘olumluluk’ ifade eden sözcükler kullanılmıştır. Geri kalan % 30-40’lık katılımcının cevaplarında ise değişik düzeylerde genel bir şikâyet havası hâkimdir. Alınan cevaplardan bazıları şöyledir: “Biraz geliştirseler iyi olur”, “Hep aynı parçalar”, “Hep Türkçe Rock çalıyorlar”, “Berbat”. Bu repertuardan şikâyetçi kitleden alınan birkaç cevabı irdelemeye devam edersek: “Türkiye’nin birçok şehrinde Rock konserlerinde buldum. Ama hiçbir konserde bu kadar Hayko Cepkin ve Duman çalındığını görmedim! (Görüşme: Ş. Y., Sivas 2011)”. Bir başka olumsuz eleştiri: “Eğer İstanbul’da bir barda bu repertuarın çalındığını bilsem, kesinlikle gitmezdim! (Görüşme: T. T., Sivas 2011)”. Repertuardan memnun olmayan bu bireyler, görüşmeler esnasında yöneltilen soruların yanıtlarından anlaşıldığına göre uzun yıllardır Rock müzik dinleyen, birçok etkinliğe katılmış, birçok alternatifle karşılaşmış “deneyimli Rock dinleyicisi”dir. Böylece Rain Pub’daki repertuarın “dar ve az çeşitli” olmasının, “bilinçli, deneyimli” olarak nitelendirilebilen Rock dinleyicilerine pek de hitap etmediği gözlemlenmiştir.

Müzisyenlere “Neden sahne yaşantısı içerisindeyiz? Sahne yaşantısının size kazandırdıklarından bahseder misiniz? Maddi ya da manevi ne gibi kazançlarınız oluyor?” diye sorulduğunda alınan cevap: “Maddi bir kazanç söz konusu değil, zaten Rock müzik yaparak çok fazla para kazanmak -özellikle de Sivas’ta- mümkün değil” cevabı alınmıştır. Kazançlarını daha çok manevi sebeplere bağlamakta ve “Müziğimi icra ederek kendimi mutlu ediyorum”, “Sevdiğim müzikle ilgili bir iş yapıyorum”, “Hem kendimi hem de insanları eğlendirmekten hoşlanıyorum” gibi cevaplar vermektedirler. Rock müzisyenlerinin saydıkları manevi kazanımlar arasında çoğunlukla sözünü ettikleri bir tanesi de “Sivas’ta bir şeyleri değiştiriyor olmak”. Explode Effect’in gitarcısı E. K. T.’nin sözleri, bu bahsi özetler niteliktedir: “*Aslında*

çok büyük hayaller kurmamaya çalışıyorum. Ben sadece birilerinin sırtında gitar taşımaya, gitara ve müziğe ilgi duymasına sebep olmak istiyorum. Sadece müzik değil, insanların sanatla, sanatın herhangi bir dalıyla ilgilenmesine vesile olabilmek, birilerini bu yöne doğru çekebilmek en çok istediğim şeylerden biri...”

Özetle Sivas Rock Scene’in tarihçesi 10 yıl kadar kısa olmakla birlikte, Sivas’ta Rock müzik pratikleri ilk oluşumundan bu yana müzisyenlerin ve izler kitlenin değimiyle “müzikalite olarak kötülemiş”tir. Türün Sivas’ta ilk ortaya çıkışında müzisyenler izler kitleyi yönlendirirken, bugün izler kitle müzisyenleri yönlendirmeye başlamıştır ve bu durum, eski Sivas Rock izler kitleleriyle yapılan görüşmelerce de onanmıştır. Ancak bu türün ortaya çıkışındaki tarihinden beri değişmeyen olgu olan Rock müziğin doğasına özgü muhalif izler kitle ve müzisyenlik, Sivas Bölgesi için de geçerliliğini korumaktadır.

5. 3. Sivas Rock Scene Üyelerinin Genel Tutumu Felsefesi ve Rock Algısı

Sivas Rock Scene üyelerini şehrin diğer sakinlerinden ayıran en önemli özelliklerinden biri, dış görünüşüdür. Scene üyeleri uzun saçları, yüzük, piercing veya rasta gibi aksesuarları, dövmeleleri, makyajları ya da giyim tarzları ile zaten ilin genel yapısının dışında kalmakta, böylece genelden farklı bir konuma yerleşmektedir. Sadece dış görünüşle sınırlı olmayan bu farklılığı, davranış tarzlarından da gözlemleyebilmek mümkündür: Şehrin yavaş akan temposuna karşın Rockçılar bir yerden belirli başka bir yere hızlı yol almayı tercih ederler. Yani hız ve hareket, gündelik yaşam tarzlarıdır.

Sivas Rock scene üyeleri, görüşmeler esnasında söz birliği etmişçesine Sivas’taki muhafazakârlığın özel bir durum olduğunu ve bu durumun Rock müzik pratiklerine ve mekânlarına olumsuz bir etki yaptığını şöyle ifade ederler: “*Mesela Erzurum’da böyle tutucu, Sivas gibidir, ama orada çok sayıda mekânda çeşitli Rock Müzik türlerini dinleyebilirsiniz. Bilinçli ve seçici bir şekilde Rock müzik dinleyen çok daha fazla insan var. Tatil vesilesiyle Erzurum’a gittiğimde katıldığım bir konserde kendimi çok daha kaliteli bir Rock ortamında buldum. Rock müzik konusunda zor bir şehir olmasına rağmen Erzurum, Sivas’la kıyasladığımda çok çok daha ileri bir durumda...”* (Görüşme: Ş.Y. Rock müzik izler kitlesi, Sivas 2011). Scene üyesinin bu ifadesi, muhafazakârlığın Rock ve benzeri underground tutumlarla tezat oluşturduğunu göstermektedir.

‘Öteki’ne alternatif olarak ortaya çıkan ve baskın kültürün baskısına maruz kalarak gelişen/değişen bu tür karşı kültürel yapılanmalar, bireylere ‘farklı bir yaşam alanı’ yaratır. Bu yaşam alanı oluşturulurken izlenen yollar, benimsenen strateji ve davranışlar, özellikle de kapalı toplumlarda kendine has özellikler barındırır. Sivas Rock scene üyelerinin davranış stratejileri ile İstanbul, Ankara ya da İzmir Rock scene üyelerinin davranış stratejileri, kuşkusuz birbirlerinden oldukça farklı olacaktır: Hareket alanındaki darlık, etkilenilebilecek insan sayısındaki azlık, kendi farklılığını gizlemeye çalışma gibi birçok etken, söz konusu farkın ortaya çıkmasına neden olur. Kozmopolit nitelikten yoksun taşramsı kentlerde egemen ve alt kültürler arasındaki kontrast çizgiler daha da belirginleşmektedir.

Sivas Rock scene üyeleriyle Sivas halkının çoğu arasındaki ilişkiyi “biz ve ötekiler” şeklinde formüleştirmek de mümkündür: İnsanlar kendi aidiyetlerini paylaşmayan toplumsal/kültürel çevreleri yabancılaştırma eğilimindedir. Bu yabancılaştırmayı en iyi ifade eden kavram “öteki”dir. “İrk, etnisite, din, mezhep, hemşerilik, aşiret, akrabalık, cinsiyet gibi etkenlere göre durumsal olarak belirlenen öteki, farklı olmayı ifade ettiği gibi, düşman olmayı da ifade edebilir ya da potansiyel olarak düşmanlaştırma eğilimini içinde barındırır” (Emiroğlu-Aydın, 2003: 661). Sivas’taki kutuplaşmayı da, “öteki” kavramı açıklanırken bahsedilen “düşman olma” sınırına yakın bir noktada değerlendirmek mümkündür. Sivas şehrinin muhafazakâr yapısının Rock scene üzerindeki etkisini araştırmak üzere katılımcılara “Şehir yaşantısı içerisinde kendilerini rahat hissedip hissetmedikleri, kendilerini ifade etmek için kullandıkları araçlar nedeniyle (aksesuar, giyim tarzı v.b.) sıkıntı yaşayıp yaşamadıkları sorulmuştur. Alınan cevaplar “evet, sıkıntı yaşanıyor, hem de çok fazla...” şeklindedir. Soruya, “Böyle bir durumla karşılaştığınızda stratejiniz/tepkiniz ne oluyor?” şeklinde devam edildiğinde ise genellikle alınan yanıt: “Duymazdan, görmezden geliyorum ve derhal oradan uzaklaşıyorum” şeklindedir. Yaşanan bu olaylar genellikle sözlü sataşma yoluyla cereyan etmektedir. Bu sözlü sataşmalardan dolayı, sözgelimi Rock dinleyicisi T.T., “*Birkaç yıl öncesine kadar uzun saçlarımı şapkayla gizlemek zorunda kalıyordum...*” şeklinde bir ifade kullanmıştır.

Rockçılar ve diğer Sivas sakinleri arasındaki uyumsuzluğun şiddete, darba ve bıçaklı saldırıya yönelik bir boyutu da bulunmaktadır. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde *bıçak, bıçaklanma, saldırı, sataşma, kavga, dayak, müptezel, serseri...* gibi kelimelerin kullanılış sıklığı dikkati çekmiştir. Görüşülen hemen herkesten bu tip kelimeler barındıran cümleler duyulmuş ve “olumsuz davranış” sergileyen şehir sakinlerinden bahsetmeye çalıştıkları fark

edilmiştir. Rock solisti G.S. ile yapılan görüşme sırasında bıçak yarasını göstermesi bu duruma verilecek örneklerden biridir. Diğer örneklerden bazıları ise;

“Yolda öylece yürüyordum. Bir caminin yanından geçerken birilerinin bana bağırdığını fark ettim. Sırf görüntüm yüzünden, ibadetini bırakıp bana sataşmaya kalkanlar oldu. Şaşırdım ve derhal oradan kaçtım.” (Görüşme: E. K. T. Rock Gitaristi. 2011-Sivas).

“Sırtına enstrüman takan arkadışlara bile sataşmalarına şahit oldum. Nedeni sadece enstrümanlarıyla yürüyor olmalarıydı.”(Görüşme: E. O, Rock Davulcusu, 2011/Sivas).

“Garip bir ekol var burada [Sivas'ta], ‘yengeç yürüyüşlüler’ diyorum ben onlara. Elllerinde tespih olan adamlar. Birçok şeye, mesela alkollü ortamlara ya da Rock müziğe hazır değil bu adamlar. 100 yıl daha böyle gider bu tipler bence. Karamsarım ben bu konuda. Yine de her yerde her şey gelişir diye düşünüyorum ve umut etmeye çalışıyorum.” (Görüşme: H. T, Rock Müzik dinleyicisi, 2011/ Sivas).

“Ben de namaz kılan inançlı bir insanım. Ama camiye giderken tedirgin oluyorum. Çünkü kulağımdaki küpe için olumsuz tepkiler aldığım oldu. Sivas'taki bu zihniyetin bir an önce değişmesi lazım.” (Görüşme: A. E, Rock dinleyicisi 2011-Sivas).

Özellikle de verilen son örnek, Sivaslıların namaz kılmak üzere camiye giden ve kendi içlerinden biri olarak kabul etmeleri gereken bir kişiyi de sadece görüntüsü yüzünden “öteki”leştirmeye çalışmaları yönünden çarpıcıdır. Görüşülen Rock üyeleri, daha hümanist bir yaşam felsefesini talep etmektedirler: “Keşke” ile başlayan ve devamında “sanatı, müziği gelişkin, saygılı, bilinçli ve düzeyli bireylerin, birbirlerini engellemeden özgürce yaşayabildikleri bir Sivas/hatta Türkiye...” şeklindeki ifadeler, söylemlerindeki ortak noktadır.

Rock Scene'in olumsuz olarak algıladığı Sivaslıların genel tutumu, tarihsel süreç olarak bir optimizmle, “iyiye gidiş/ olumluluk” düşüncesiyle yorumlanıyor. Görüşülen Rock Scene üyelerinin %95 gibi bir çoğunluğu, şehre hâkim olan hoşgörüsüzlüğün azaldığı yönünde görüş bildirmiştir. Rock müzik dinleyicisi olmadığı halde, Sivas Rock Scene üyelerine benzer giyinen, saçını uzatan ya da küpe, piercing takan erkekler; ya da rahat giyinip rahat hareket eden kadınlarla karşılaşma oranı yükselmiş olması, izler kitlenin bu görüşünü destekler bir durumdur. Kendisiyle görüşülen Rock gitaristi de bu optimizmi desteklemektedir: *“Eskiden çok daha kötüydü. Çok sıkıntılar çektik, çok mücadeleler verdik. Çok kavgalar, tartışmalar oldu ve sonunda bugünlere geldik. Verdiğimiz mücadele sonrasında, bugün eskiye göre çok çok daha iyi durumda.”* (Görüşme: E. B, Rock gitaristi, 2011- Sivas).

Katılımcılara sorulan görüşme sorularından biri de, “Rock Müziği ve getirdiği yaşam felsefesini nasıl tanımlarsınız?” şeklindedir, soruya o anda kafalarında oluşan klişe bir cevap vermeleri istenmiştir. Kitlenin Rock Müziği algılayışına dair ipuçları taşıması sebebiyle önem arz eden bu soruya verilen cevaplardan bazıları şöyledir:

“Anlayabilen insanlara, yani özel bir kitleye hitap eden müzik.”

“İnsanın beynini kullanması gereken, anlayarak ve bilerek dinlenmesi gereken müzik.”

“Rock bir isyandır, karşı olmaktır. Ama iyiye, güzele yönelik, barışçıl bir karşı olma.”

“Beni başka bir yerlere götürebilen bir araç.”

“Rock, ilk başta bir karşı duruştur. Toplumu umursamamaktır.”

“Kulağımızın pasını silen müzik.”

“Rock, özgürlüktür... Kendini her şeyden ayrı tutmaktır.”

“Kendini bulma, alkol ve gücün yetiyorsa seks.”

“İnsanın kendini boşlukta ve özgür hissettiği yer.”

İfadelerin tümüne bakıldığı zaman, yerleşik toplumsal değerlere karşı bir isyan ruhunun bulunduğu görülmektedir.

Sivas Rock Scene üyeleri, tıpkı yaygın Rokerlik geleneğinde olduğu gibi alkol alımına genelde olumlu olarak yaklaşmaktadırlar. “Alkol kullanır mısınız?” sorusu katılımcıların çoğu tarafından “evet, kullanıyorum” şeklinde cevaplanmıştır. Alkolün Rock müzikle özdeşleştirilmesini, yanlış bir önyargı olarak değerlendiren birkaç katılımcının dışında katılımcıların çoğu, Rock müziğin alkolsüz düşünülemediği yönünde görüş bildirmişlerdir. Alkole olan bu olumlu yaklaşım, alkollü mekân arayışında belirleyici bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Şehirde Merkez Cafe, Alyans Cafe gibi bazı yerlerde zaman zaman canlı Rock performansları sergilenmesine karşın Rock scene üyeleri, bu mekânları pek tercih etmemektedirler. “Bu tercih etmemenin sebebi sizce ne olabilir?” şeklinde bir soru sorulduğunda, bu durumun şehrin genel yapısından kaynaklandığını; ayrıca, bu tip mekânları işleten esnafın hem alkollü mekân işletmek, hem de farklı müzik türlerinde (Rock, Blues, caz vb.) etkinlikler düzenleyerek “seçenek yaratmak” konularına halen yabancı olduklarını belirtmişlerdir. “Bar” formunda olan ve üniversite öğrencilerine hitap eden Brother’s Bar ise, Rock Scene üyelerinin ismini sayabildiği birkaç yerden birisidir. Fakat burada müzik, değişik birçok türde ve kayıttan müzik çalınmakta, canlı performans düzenlenmemektedir. Bu durumun

sonucunda Sivas Rock scene üyeleri, sosyalleşme ihtiyaçlarını genellikle “evlerde” giderdiklerini belirtmişlerdir. Böylece Sivas’ta hem bar ortamını, hem de canlı Rock müziği birada bulunduran ve Rocker’lığın bir geleneği olan içkili ortamın sağlandığı tek mekân karşımıza çıkmaktadır: ‘Rain Pub’.

5.4. Sivas Şehrinde Rock Müziğin Zorunlu Adresi: Rain Pub

Bugünkü adı Rain Pub olan mekân (Bkz. Fotoğraf 1), Sivas’ın eski ve az sayıdaki alkollü mekânlarından birisidir. Eski izler kitlelerden biri ile yapılan görüşmeye göre mekânın genel görünümü, önceki yıllarda daha çok ‘meyhane’ ya da ‘birahane’yi andırmaktaymış. Başlangıçta Rock bar izler kitlesinin sayısının az olması ve Sivas’taki alkollü mekânların yalnızca erkeklere hitap eden bir meyhane biçiminde olması, işletmecilerin de bu tür bir anlayışa sahip olmasını sağlamış ve bu noktada işletmeciler, izler kitlenin taleplerini karşılayamamıştır. Kadınlı-erkekli içki içen, genç, müzik odaklı eğlenceye sahip Rockçılar, mekân sahiplerinin alıştıkları müşteri kitlesinden oldukça farklıdır. Ancak son yıllarda, etkinlikler süresince müşterilerin istekleriyle ilgilenmekte ve nispeten kibar ve düzeyli davranmaktadırlar. Son işletmeciler, mekânı ‘bar’a dönüştürmek üzere izler kitlenin talepleri doğrultusunda dekorda bazı değişiklikler yapmışlardır.

Şehrin ana caddesi üzerinde bulunan bu yer (Atatürk Caddesi, Köşk Otel’in karşısı) üç katlı bir binadır ve her katına ayrı bir alkollü mekân konuşlandırılmıştır (bkz. fotoğraf 1). Girişten itibaren başlayan ve üst katlara erişimi sağlayan döner merdiven, mekânların ortak merdivenidir. Ancak son süreçteki (2013) yeni bir düzenlemeyle, türkü bar üst kata alınmış ve bu mekânın görece daha uyumsuz-sorunlu olan müşterilerinin mekânlarına asansörle çıkmaları sağlanarak Rock Bar müşterilerini rahatsız etmesi ve olay çıkarmaya çalışması engellenmiştir.

Fotoğraf 1. Sivas Rain Pub, Türkü Bar ve Rain Pub, Kasım 2012.

Alt kat halen birahanedir. Buraya gelenler arasında hiç kadın müşteri olmadığı gözlemlenmiştir. Mekânın niteliğini çok da önemsemeyen, alkol tüketmek amacıyla orada bulunan ve genelde orta yaş ve üzeri insanlar bu katın genel müşterileridirler. Mekânda ya televizyondan ya da dâhili sistemden müzik çalınmaktadır. Bu müzikler genelde arabesk tarzıdır. Mekân, haremlik-selamlık ayrımının içselleştirilmiş bir kural olduğu Türkiye'nin Doğusunda, alkollü mekân anlayışının genel bir profilini çizer: Şöyle ki kadınların içeriye girmediği birahane kısmı zemin katta yer alır. Böylelikle kadın müşteriler ikinci ve üçüncü katlarda ağırılarak, taciz olaylarından korunmuş olurlar. Zaten türkü bar ve rock bar müşterileri, müziksel beğeni, yaş, sosyal statü ve toplumsal yapı yönünden birbirlerine benzememekle birlikte, Sivas'ın dokusuna aykırı olarak bayan-erkek bir arada içki kullanmak yönünden ortak bir paydaya sahiptirler ve şehir sakinleri tarafından hedef edilmemek için aynı mekân sahibi tarafından altlı-üstlü konuşlandırılmışlardır. Oysaki Türkiye'nin büyük metropollerinde (İzmir-İstanbul-Ankara vd.), muhalif bir duruşa sahip olan ve sert tınlı müzik dinleyen Rock kitlesi ve geleneksel müzikleri takip eden türkü bar kitlesi, altlı-üstlü olarak pek yer almaz.

Çoğu etkinlik akşamında -Rock müzik etkinliklerinin fazla müşteri çekmeyeceğini, dolayısıyla da fazla para kazandırmayacağını düşünen işletmecilerin tersine- ayakta yer bulmak bile imkânsızlaşmaktadır. 150 yer yer 200 kişinin dolduğu bu küçük salonda *Hillosers* ve *Explode Effect* yerel Rock grupları sahne almaktadır. Bu sahne etkinlikleri 2012 yılı Ocak ayı itibariyle haftada üç gece *Hillosers* tarafından düzenli olarak sürdürülmektedir. *Explode Effect* ve diğer birkaç yerel grup ise belirli bir tarih düzenlemesi olmaksızın, zaman zaman bu sahnede performans gerçekleştirmektedirler.

Fotoğraf 2. Rain Pub, Ocak 2013, Sivas.

Mekânı güzelleştirmek ve Rock-Bar biçimine sokmak için sarf edilen çabalar, genelde scene üyeleri tarafından sergilenmekte, üyeler sürekli olarak mekân sahiplerini manipüle etmeye çalışmaktadırlar. Örneğin ses düzeni, işletmecinin bu konuya para ayırmak istememesi sonucunda kötüdür. Rain Pub'ın bir köşeye sıkıştırılmış, dar ve ses düzeni oldukça kötü olan sahnesi, birçok Sivashlı müzisyenin ilk canlı performans tecrübesini yaşadığı sahnedir.

Fotoğraf 3. Hillosers Rock Gurubu, Rain Pub, Ocak 2013.

Rain Pub'a girişler, içkili mekânların genelinde güvenliği sağlamak için girişte bodyguard bulundurma yönteminden daha özel ve farklı bir 'filtreleme' mantığına sahiptir. Öncelikle üniversite öğrencisi olmayanlar mekâna kesinlikle alınmazlar. Bu sebeple, kapıda

sıkı bir kimlik sorgulaması yapılmaktadır. Öğrencilik vasfı olmayan kişilerin içeriye alınmasının da tek koşulu vardır: İçeride bulunan Rock scene üyelerinden birinin o kişiyi tanıyor olması ve referans göstermesi. Zaten dar olan çevrede, hemen herkesin birbirini tanıyor olması, bu sistemin işlevsel bir şekilde sürdürülebilmesini sağlamaktadır. Böylece o ortama ait olmadığı ve başkalarının eğlencesini bozacağı düşünülen kimseler, mekândan uzak tutulmuş olmaktadır.

Bu bahsedilen denetimin gerekli olup olmadığı sorgulandığında, scene üyeleri “kesinlikle gerekli” ya da “olmazsa, olmaz” cevabında mutabıktırlar. Kötü niyetli olmadığı halde içeri alınmayan ve böylece bu farklı ortamla tanışma şansını elde edemeyen bireyler için kaygılanan/üzülen katılımcılara da rastlanmıştır. Fakat onlar da “böyle olmasını istemezdik, ama maalesef gerekli bir uygulama” sonucuna varmaktadırlar. Bu tarz mekânlara “sırf başkalarının eğlencelerini bozmak için” giden, alınan alkolün de etkisiyle çevresindeki insanlara sataşarak “olay çıkartan” insanlara rastlama oranı çok fazladır. Rock scene üyeleri, Sivas’ın bütün alkollü mekânlarında bu tip uygulamaların varlığına karşın tartışma, kavga, yaralama hatta ölümle sonuçlanan olaylara sıklıkla rastlandığını ifade etmektedir. Rock gecesi etkinliğine katılım için üniversiteli olma şartının koşulmasından, bölgede bu türü üniversite gençliğinin yaşattığını ve kavga ve yaralama olaylarına karşı kendilerini koruma stratejisi geliştirdiklerini doğrulamış bulunmaktayız.

5. 5. Sivas’ta “Rock Gecesi” Etkinliği: 'Sarayhan Rock Bar'da Rock Müzik Uygulamaları

Sivas Rock Scene’in genel durumunu gözlemleyebilmek için her yıl sonunda düzenlenen ve 5.’si (2012 yıl sonu) gerçekleştirilen “Rock Gecesi” etkinliklerine katıldı. Bu etkinlikler, Sivaslı Rock müzisyenlerinin ve dinleyicilerin çabalarıyla gerçekleştirilmiştir ve beşinci kez “Sarayhan” isimli mekânda yapılması itibarıyla de gelenekselleştirilmeye çalışılmaktadır. Gecede Tokat ve Kayseri illerinden gelen müzisyen ve izler kitlenin varlığı ile etkinliğin geniş çaplı düşünölmeye çalışıldığı ve başka şehirlerde de ilgi uyandırdığı gözlemlenmiştir.

Yapılan görüşmelere göre Rockçuların en çok şikâyetçi olduğu konular, öncelikle mekânla ilgilidir: Masaların dizaynı ve sayısının yetersiz, dekorasyon ve ışık sisteminin estetikten yoksun, ses sisteminin kalitesiz, içki fiyatlarının ise fahiş olması bu şikâyetler arasındadır. Scene üyelerinin bu yakınması, bu bölgenin önceden “meyhane” olarak hizmet

vermesinden ve dolayısıyla mekân sahiplerinin Rock kültürüyle bir ilişkisi olmamasından, yalnızca kar amacı gütmelerinden ve izler kitlenin taleplerini karşılayamamalarından kaynaklanır. Buranın tercih edilme nedeni ise, geniş bir mekân olması ve işletmecilerin bu etkinlik hakkında en azından malumat sahibi olmuş olmalarıdır. Düzenlenen gecelerin en önemli eksiklerinden birisi de, yapılan müziğin sound'u olarak tespit edilmiştir. Dar bir Türkçe Rock repertuar, kötü performans ve ses sisteminin performansa olumsuz yansımaları gece boyunca gözlemlenmiştir.

Fotoğraf 4. Bir Rock Gecesi Etkinliği, Sarayhan, Aralık 2012, Sivas.

Fotoğraf 5. Rock Gecesi, Letans Gurubu ve İzler Kitlesi, Sarayhan Bar, Mayıs 2010, Sivas.

Geceye, geçmiş etkinliklerde olduğu gibi dışarıdan katılımlar engellenmiş, tıpkı yukarıda ele alınan Rain Pub örneğindeki gibi yabancı kişiler ortamdaki soyutlanmıştır. Yine de düzenlenen etkinliklere dışarıdan sızmak isteyen insanların girişimleri her zaman gündemdedir. Geceyi düzenleyen Rockçılarının ve mekân sahiplerinin aşırı hassasiyeti sayesinde, -alkolün verdiği kontrolsüzlükten doğan birkaç küçük tartışma haricinde- düzenlenen gecelerde tatsız olayların meydana gelmesi önlenmiştir. Ortama dışarıdan sızmak isteyenler, ortamın huzurunu bozarak sorun çıkarabilir olasılığına karşı içeri alınmamakta, etkinlik birbirlerini tanıyan ve birbirlerinden haberdar olan üyelerin sıkı denetimiyle, dışarı kapalı bir biçimde yapılmaktadır. Scene üyeleri ile yapılan görüşmeler sonucunda, dışarıdan içeriye girerek Rockçılarının huzurunu bozmak isteyenlerin İslamcılar değil, “içki içmeyi seven müptezel takım” olduğu bilgisi alınmıştır. Zaten İslamcılar, bu tür mekânlara adımlarını dahi atmamaktadır. Buradan da, izler kitlenin kendini korumak amacıyla dışarı kapalılık stratejisi geliştirdiği görülmektedir. Yapılan görüşme ve gözlemlerden katılımcıların eğlendikleri, böyle bir ortamı talep ettikleri ve “gece sık yapılmalı” yorumlarıyla etkinliği destekledikleri görülmüştür.

Fotoğraf 6. Bir Rock Gecesi Etkinliği, Sarayhan Bar, Mart 2009, Sivas.

SONUÇ

Rock müzik türleri, izler kitlenin nitelikleri ve topluma olan isyankâr tutumu açısından, diğer popüler türlerden ayrılmaktadır. Kökeni, sanayi devriminin gerçekleştiği ülkeler olan İngiltere ve ABD’ye dayanmakta olan tür, sonraları tüm dünyaya isyankâr bir gençlik hareketi olarak dalga dalga yayılmıştır.

Bu çalışmada, muhafazakâr yapısı nedeniyle halkının çoğunluğunun tepkili oluşuna karşın, Sivas Şehri'nin yaklaşık 12–13 yıldır bölgesel bir Rock scene'e sahip olduğu saptanmıştır. Rock scene atmosferinin oluşum sürecini şekillendiren çevresel etmenler ve bu oluşumun müziksel ve sosyolojik niteliği, çalışmanın oluşumu aşamasında sürekli gözlemlenmiştir.

Çalışmada ulaşılan en önemli sonuçları şunlardır: Rock scene'i oluşturan üyelerin büyük çoğunluğu 20'li yaşlarında, Sivas'ın yerlisi üniversiteli gençlerdir. Gençler alt/orta gelir ve kültür düzeyindeki ailelerden gelmiş olup, kentin muhafazakâr dokusuyla uyuşmadıkları için, kentte yaşayabilmek ve etkinliklerini sürdürebilmek adına farklı stratejiler geliştirerek, bu ortam içinde bir varoluş savaşı vermektedirler. Bu stratejilerden biri de diğer alkollü mekânların (birahane ve türkü barlar) bulunduğu aynı bina içindeki bir kata girerek sosyalleşmek ve Rock etkinliklerini gerçekleştirmektir. Erkeklerde uzun saç ve küpe, tüm Rokerlarda dövme ve piercing gibi Rock'a özgü giyim, aksesuar ve stiller toplum içerisinde gizlenmektedir. Dışarıdan gelerek bu mekâna sızmaya çalışan tanınmadık kişiler mekâna alınmamaktadır. Özellikle Sivas Rock Scene'in önderleri olan Rock gurubu üyeleri, Hard Rock ve Heavy Metale kadar oldukça sert tınılı türleri izler kitleye alıştırmak gibi bir misyon üstlenmiş olmakla birlikte, izler kitleyi de ellerinde tutabilmek adına Pop ve Anadolu Rock'a da yönelmektedir. Her halükarda bölgede bir Rock performansı ve izler kitle potansiyeli bulunmaktadır ve bu potansiyel, önemli ölçüde bugün itibariyle (2014) şehrin tek üniversitesi olan Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinden beslenmektedir.

SUMMARY

This study discusses the Rock music audience mass and musicians in Sivas city. In the study, first of all, the social, cultural, economical and ideological situation of Sivas is emphasized and then, after the meaning of “scene” concept in the musicology literature, used for communities who are connected to each other with regional music liking and Rock music culture in the world and Turkey, is emphasized; a sociological analysis on this musical society is realized by means of the data obtained from observations and interviews made in the region by passing to findings and interpretations sections. This study is a “music sociology” model in terms of disciplinary partnership of musicology and sociology. In Turkey, many sociological studies on popular music genres and arabesque music have been made but studies on music gender focused on “scene” concept are rare.

In the study, first of all, socio-cultural, economical and ideological situation of Sivas is discussed. Because the general situation of Sivas is vitally important in the general attitude of Rock scene members and the strategies they have established to ensure adaptation to the environment. According to the data obtained from TÜİK (The Turkish Statistical Institution), it is emphasized that Sivas ranks in the last line among other cities in Turkey in terms of investment and development, this situation causes unemployment and immigration, besides, as a result of the immigration from Eastern cities, a weaker population in terms of education and economical status settles here increasingly, polls going to conservative parties like AKP and BBP (Justice and Development party and Grand Unity Party) have increased rapidly since 1980's, conservatives increasingly are replaced with fanatics and in activities organized predominantly by Alevi and leftist intellectuals in 1993, 37 persons burnt to death.

The Rock music among popular music genres was born in England in 1950's as a product of industrialization, urbanization and modernization. The Rock of which musical roots extend towards jazz and Blues genres began to spread all around the world via England and U.S.A in 1960's. Though this popularization process lost its acceleration increasingly after 1980's and 1990's, it still continues today. The Rock music trend entered into Turkey in 1960's and became popular in the country. In 1990's, the first examples of live music places called Rock Bars were seen especially in İstanbul and İzmir and then rapidly spread to cities and coasts of Turkey.

Then, the “scene” concept is defined in the study. Such as “community”, “sub-culture” and “counterculture” concepts used in sociology to define more homogeneous and small societies, the “scene” concept in musicology has been used recently to express the societies who establish a musical bind between them. For this reason, the formation related to Rock music in Sivas is called as “Sivas Rock Scene” according to musicology terminology.

In the “Findings and Interpretations” section included in the last chapter and focus point of the study, first of all, the existence of Rock scene in Sivas city is determined. It is concluded that as of today, in 2014, the scene members generally consist of young students between ages of 20-26 from Cumhuriyet University and residents of Sivas. Besides, the families of most of these scene members have low education and incomes levels. Parents are generally primary school and secondary school graduates; mothers are housewives and fathers are workers, employees or tradesmen. In summary, the Rock scene members are from Sivas, in ages of 20, are university students and children of families having low education and income level. We understand from here that members of a traditional and conservative society have established

this scene as a reaction act to their society. As a result of interviews made with musicians and audience masses, we have determined that the Rock scene fact in Sivas exists more than 10 years, while at the beginning the Rock music genres with harder timbers were performed, repertoire has been determined by audience mass in a time and there is a trend towards to popular genres.

The Rock scene members in Sivas are uncomfortable with the conservatism in Sivas as if they speak with a single voice. As they are incompatible with the texture of city public, they socialize by hiding their differences and try to protect themselves by not permitting different people in their bar environments or organizing their activities at homes. All of the Rockers use alcohol and the Rock music is perceived as a freedom and to be opponent to general social rules.

In the region, the areas where scene members can socialize are very rare. Because the number of places serving alcoholic drinks in Sivas is less and they are generally in style of taverns for men and persons who operate such places are stranger to such young masses who gather with both men and women to drink alcoholic beverages and listen Rock music. Besides, places are small and some of them are in style of café not serving alcohol drinks and without live music and Rock music is not generally listened. This situation causes the place named Rain Pub to become the compulsory address of the Rock scene members. Here, the scene members complain about the décor, surround system, limited repertoire, bad performance and very expensive alcoholic beverage prices. However, the scene members have to socialize here whether they like or dislike. Besides, in a traditional place named “Sarayhan” where audience masses from surrounding cities are also attracted to, annual Rock nights have been organized. Though the same problems experienced in the “Rain Pub” continue here, there is a Rock tradition in Sivas and it expresses an opposing perception and thought of the young against the society they live. Consequently, in this study, the Sivas Rock scene is examined sophisticatedly within the framework of traditionalism and modernity stress. Though this formation not compatible with the traditional structure causes stress between the scene members and public, it continues its existence for 10 years with increasing acceleration.

KAYNAKÇA

- BİLGİN, Savaş, (1999), “**Kollektif Kimlik**”, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- BENNET, Andy, (2010), “**Cultures of Popular Music**”, Open Universty Press, Berkshire, New York.
- BENNET, Andy; PETERSON, Richard A (2004), “**Music Scenes: Local, Translocal, and Virtual**”, Vanderbilt University Press, U.K.
- CANBAZOĞLU, Cumhur (2009), “**Kentin Türküsü: Anadolu Pop-Rock**”, Pan Yayıncılık, İstanbul.
- COHEN, Sarah (2008), “**Scenes**”, *Key Terms in Popular Culture and Popular Music*, Ed. By. Bruce HORNER-Thomas SWISS, Blackwell Publishing, USA, UK, Avustralia.
- COHEN, Sarah, (1997), “**Identity, Place and Liverpool Sound, Ethnicity, Identity and Music**”, Ed. By. Martin Stokes, Berg Publishers, Oxford.
- EMİROĞLU, Kudret; AYDIN, Suavi (2003), “**Antropoloji Sözlüğü**”, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- DEMİR, Ömer; ACAR, Mustafa (2002), “**Sosyal Bilimler Sözlüğü**”, Vadi Yayınları, Ankara.
- DOĞAN, Soner, (2007), “**Sivas 2 Temmuz 1993**”, Ekim Yayınları, İstanbul.
- EROL, Ayhan (2003), “**İzmir Rock Scene: Rock Bar Müzisyenlerinin Çok Boyutlu Habitusu**”, Popüler Müzik Yazıları, Popüler Müzik Araştırmaları Derneği Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, Bahar/Yaz, İzmir.

FRITH, Simon (2000), “**Popüler Müziğin Endüstrileşmesi**”, Ed. James Lull, Çivi Yazıları, İstanbul, Çev. Turgut İblağ, 71–106.

FUTRELL, Robert; SIMI, Pete; GOTTSCHALK Simon (2006), “**Understanding Music in Movements: The White Power Music Scene**”, *The Sociological Quarterly*, 275–304.

GÖKTÜRK, Pınar (1995), “**Değişen Müzikal İlişkiler ve İstanbul’da Rock Müzisyeni Olma Konumu**”, *İstanbul’da Rock Hayatı*, Ed. Ali Akay, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.

KIVANÇ, Eliaçık, (2006), “**Barışa Rock**”, Mep Kitap, İstanbul.

KRUSE, Holly (2010), “**Local Identity and Independent Music Scenes, Online and Off**”, *Popular Music and Society*, Vol. 33, No. 5, December 2010, pp. 625–639.

LULL, James, (2000), “**Popüler Müzik ve İletişim**”, İstanbul, Çivi yazıları, Editör, James Lull, çev. Turgut İblağ, 11–47.

MIDDLETON, Richard, (2002), “**Studying Popular Music**”, Open Universty Press, Buckingham, Philadelphia.

NEYZİ, Leyla (2004), “**Nesne ya da Özne? Türkiye’de Gençliğin Paradoksu**”, **Ben Kimim?**, Çev. Hande Özkan, İletişim Yayınları, İstanbul, 103–140.

RAMIREZ, Mitchael (2012), “**Performing Gender by Performing Music:Constructions of Masculinities in a College Music Scene**”, *The Journal Of Men’s Studies*, Vol. 20, No. 2, Spring 2012, Pp. 108–124.

ROWE, David (1996), “**Popüler Kültürler: Rock ve Sporda Haz Politikası**” Ayrıntı Yayınları, Çev. Mehmet Küçük, İstanbul.

SOLMAZ, Metin (1994) “**Rock Sözlüğü**”, Pan Yayınları, İstanbul.

SLOBIN, Mark, “**Subcultural Sound: Micromucics of the West**”, 2000, Wesleyan Universty Press of New Endland, Hanover&London.

TİRELİ, Münir, (2007), “**Türkiye’de Grup Müziği: 1980’ler**”, İstanbul, Arkaplan Basınyayın.

WINLIG, Priscilla (2012), “**Bringing The Local Music Scene To The Public Libraries Network Of Strasbourg: A Live Collection**”, *Fontes Artis Musicae*, Apr-Jun2012, Vol. 59 Issue 2, p127–133.

Fotoğraflar

M. Ozan Özaltunoğlu

Kısaltmalar

C.Ü. Cumhuriyet Üniversitesi

G.S.F. Güzel Sanatlar Fakültesi

M.Y.O. Meslek Yüksek Okulu

İnternet:

<http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelistcom>. (27.01 2012).

<http://arsiv.sabah.com.tr/1999/11/08/g08.html> (15.04. 2014)

[http:// www.secim.haberler.com/2014/Sivas/](http://www.secim.haberler.com/2014/Sivas/)(15.04. 2014)

Görüşmeler:

İzler Kitle ile Görüşmeler

-Ahmet Erçelik, 29, Rock müzik dinleyicisi, C.Ü. Biyoloji öğrencisi, Görüşme: Sivas/2011.

-Çağlar Pala, 29, Rock müzik dinleyicisi, Lisans Mezunu, Görüşme: Sivas/2011.

-Haldun Tunçer, 45, Rock müzik dinleyicisi, Esnaf, Görüşme: Sivas/2011.

-Mehmet Akif Coşkun, 23, Rock müzik dinleyicisi, C.Ü. G.S.F. Müzik Bölümü öğrencisi,
Görüşme: Sivas/2011.

-Reha Remzi Çarkçı, 20, Rock müzik dinleyicisi, C.Ü. M.Y.O. Bilgisayar Mühendisliği öğrencisi, Görüşme: Sivas/2011.

-Sinan Caner Susuz, 22, Rock müzik dinleyicisi, C.Ü. Turizm/Otel İşletmeciliği öğrencisi,
Görüşme: Sivas/2011.

-Şule Yıldırım, 21, Rock müzik dinleyicisi, C.Ü. Tıp Fakültesi öğrencisi, Görüşme: Sivas/2011.

-Taylan Temel, 28, Rock müzik dinleyicisi, C.Ü. Jeoloji Mühendisliği öğrencisi, Görüşme: Sivas/2011.

Müziyenler

ile

Görüşmeler

-Barış Özkaya, 21, Explode Effect gurubunun gitarcısı, C.Ü. Kimya Mühendisliği öğrencisi,
Görüşme: Sivas/2011.

-Emrah Kuzey Taydaş, 23, Explode Effect gurubunun gitarcısı, Lisans mezunu, A.Ö.F. öğrencisi, Görüşme: Sivas/2011.

-Emrah Ova, 23, Hillosers gurubunun davulcusu, C.Ü. G.S.F. Müzik Bölümü öğrencisi,
Görüşme: Sivas/2011.

-Emre Boyraz, 23, Hillosers gurubunun gitarcısı, C.Ü. G.S.F. Müzik Bölümü öğrencisi,
Görüşme: Sivas/2011.

-Gökhan Sertakan, 26, Hillosers gurubunun solisti, C.Ü. G.S.F. Müzik Bölümü öğrencisi,
Görüşme: Sivas/2011.

-Mehmet Kurtuluş, 25, Hillosers gurubunun (eski) davulcusu, C.Ü. G.S.F. Müzik Bölümü öğrencisi,
Görüşme: Sivas/2011.

-Şafak Öztürk, 21, Hillosers gurubunun bas gitarcısı, C.Ü. Eğitim Fakültesi Müzik öğretmenliği öğrencisi, Görüşme: Sivas/2011.